ÁRTÉRI LIGETERDŐK A DUNAKANYARBAN I.

Bőhm Éva Irén - merzsan@gmail.com

A magyarországi folyamok és kisebb folyók árterei mindenütt a XIX-XX.századi szabályozásoknak estek áldozatul. A legsérültebbek a Tisza „kiegyenesített" ártéri ligeterdei, de csaknem ugyanilyen mértékben a sok ezer év tájhasználatának nyomát viseli a Duna is. Történtek itt több méteres mederkotrások, 45 db szigetből készitettek húsz nagyobbat, az óbudai partot teljesen átépitették, eltüntették a Fürdő-szigetet, vagy a Szentendrei-szigeten a Fővárosi Vízművek kútjainak kialakítása végett a partot is részben átalakitották. Az 1870-es évekig nem hagytak ártéri erdőt sehol, mert az úgynevezett bőgöshajók vontatását lovakkal intézték. De ne feledkezzünk meg a gemenci Dunaszakaszról, ahol községek a Duna ellenkező oldalára kerültek, vagy a vízierőmű tervekről, a Bős-Nagymaroshoz kapcsolódó átalakitásokról, árvízvédelmi épitkezésekről stb. sem.

Két példán szeretném megmutatni, hogyan alakult a hajók vontatása után az ártéri ligeterdő a Szentendrei Dunaág mellett. Az egyik a leányfalui ártér, amely a filoxéra-vész után, az 1880-as években alakult ki, amikor a gőzhajózás egyre gyakoribbá vált. A fővárosi írók, szinészek, az elit nyaralóhelyévé váltak a elhanyagolt szőlők helyén épített villák. Ezen az ártéren a természetes növényzet mellett egy Quercus robur fasort is ültettek, amely ma már 120 éves. A szintek jól felismerhetők, az első az iszaptársulás (Dichostylido michelianae–Gnaphalietum uliginosi), az ártéri gyomnövényzet (ez a kettő csak áradástól mentes időszakban alakul ki), a csigolya-bokorfüzes (Rumici crispi–Salicetum purpuraea), a füzliget (Leucojo aestivi–Salicetum albae), a fekete- (Carduo crispi–Populetum nigrae) és fehérnyárliget (Senecioni sarracenici–Populetum albae) stb.

Ezek azonban csak a háboritatlan partokon alakultak ki, vagy ahol a hegyoldal leér a Dunáig és ezek talaja megcsúszott. A nagyrészt vízi túrázásra, kompok közlekedésére és ritkán hajók áthaladására használt Dunaágban a helyi lakosok nem törődve a Natura 2000 védelemmel, „gondozásukba vették" a partot. Ez az antropogén hatás egy bizonyos szakaszon nagyon erős, és ezzel együtt tömegessé váltak egyes özöngyomok, mint pl. az Acer negundo, a Parthenocissus spp., az Amorpha fruticosa, a Aster spp., a Morus alba, a Solidago gigantea vagy a Vitis riparia. Ezekhez társult májustól az őshonos Urtica dioica mérhetelen elszaporodása és a zöldhulladék ártéri kidobása. Ezen a helyzeten csak a szerves hulladék elszállítása segithetett.
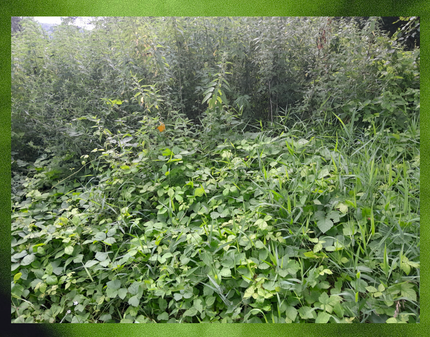
A másik ártéri ligeterdő Kisorosziban, a kishajó kikötőtől északra, a nyugati oldalon található. Itt csak a füzliget található meg, felette a homokdombokon már a településsel. Ebben a partmenti ártéri ligeterdőben is nagy területen az Urtica dioica az uralkodó faj, benne Echinocistys lobata, Solidago gigantea, Aster spp., de a Stachys palustris, Lythrum salicaria, Calystegia sepium stb. az őshonos flóra maradványai. Nagy területen uralkodik a Rubus armeniacusa Parthenocissus quinquefolia, helyenként a Rubus caesius terjed. És persze ösvényeket vágtak a csalán közé, de a zöldhulladék itt is az ártéren gyűlik össze...